

До питання про судові витрати у господарському процесі

Валова А.В., студент ННІПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук *Петрина В.Н.*

Питання сплати і розподілу судових витрат є актуальним як в Україні, так і в країнах Європейського Союзу. Дане питання тісно пов'язане з положеннями статті 6 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, згідно з якою кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, установленим законом, який вирішить спір щодо його прав і обов'язків цивільного характеру.

В праві європейських країн спостерігаються дві основні тенденції вирішення питання щодо сплати судового збору та інших судових витрат. Відповідно до першої тенденції частина судових витрат сплачується авансом при зверненні до суду. Відповідно до другої – судові витрати або взагалі не сплачуються, або сплачуються після закінчення розгляду справи стороною, проти якої постановлене рішення. Так, наприклад, в новий Цивільний процесуальний кодекс Франції не увійшли норми, які б передбачали необхідність сплати судових витрат при зверненні до суду.

На сьогоднішній день правовою основою сплати та розподілу судових витрат в Україні є Господарський процесуальний кодекс України та Закон України «Про судовий збір», що визначає, визначає правові засади справляння судового збору, платників, об'єкти та розміри ставок судового збору, порядок сплати, звільнення від сплати та повернення судового збору.

У Господарському процесуальному кодексі України передбачений перелік судових витрат, які з 1 листопада 2011 року поділяються на:

- а) судовий збір;
- б) суми, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом;
- в) витрати, пов'язані з оглядом і дослідженням речових доказів у місці їх знаходження;
- г) оплату послуг перекладача;
- д) оплату послуг адвоката;
- є) інші витрати, пов'язані з розглядом справи [1, ст.44].

В Україні питання судових витрат досліджувалось цілою низкою правознавців, серед яких можна назвати В. Е. Беляневича, Д. М. Притику, В. Д. Чернадчука, В. В. Сухоноса, В. П. Нагребельного, О. І. Харитонову, І. А. Балок, В. О. Вишневецьку та багатьох інших. Особливою гостроти обговорення питання про судові витрати набуло у зв'язку з розробкою і прийняттям Закону України «Про судовий збір».

Аналізуючи, наукову літературу, в якій обговорювалися питання сплати і розподілу судових витрат, до прийняття Закону України «Про судовий збір», привертає увагу позиція В. О. Вишневецької, яка доводила необхідність перейменування державного мита на державний збір та давала авторське визначення поняття державного збору як встановленого законодавством платежу (грошової суми), що сплачується у випадку звернення до державних та інших компетентних органів за здійснення ними

дій, які мають юридичне значення, на користь зацікавлених осіб [2, с.7]. І, хоча ідея ввести замість державного мита державний збір і заслуговувала на увагу, але, вважаємо, що те визначення, що давалося В. О. Вишневецькою, не було достатньо неповним, оскільки в ньому не конкретизувалася форма звернення до державних та інших компетентних органів. В. О. Вишневецькою та, на відміну від сучасних положень, що регулюють сплату і стягнення судового збору, не передбачалось що державний збір міг бути стягнутий у примусовому порядку, наприклад, у випадку, коли від його сплати позивач у встановленому порядку звільнений, а відповідач не звільнений від його сплати.

Стаття 1 Закону України «Про судовий збір» визначає поняття «судовий збір» наступним чином: «Судовий збір - збір, що справляється на всій території України за подання заяв, скарг до суду, за видачу судами документів, а також у разі ухвалення окремих судових рішень, передбачених цим Законом. Судовий збір включається до складу судових витрат». Проте, опираючись на дослідження В. О. Вишневецької [2,с.7], можна визначити судовий збір в господарському процесі як обов'язковий платіж, що справляється чи стягується в дохід державного бюджету України з юридичних осіб, громадян, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, фізичних осіб при їх зверненні до господарського суду у формі заяви та/або скарги, внаслідок чого відбувається здійснення юридично значимих дій для учасників такого звернення та інших зацікавлених осіб, а також за видачу судами відповідних документів, та включається до складу судових витрат.

Платниками судового збору є громадяни України, іноземці, особи без громадянства, підприємства, установи, організації, інші юридичні особи (у тому числі іноземні) та фізичні особи - підприємці, які звертаються до суду чи стосовно яких ухвалені судові рішення, передбачені цим Законом [3, ст.2].

Сплатена сума судового збору може бути повернута платникам судового збору за ухвалою суду в разі: 1) зменшення розміру позовних вимог або внесення судового збору в більшому розмірі, ніж встановлено законом; 2) повернення заяви або скарги; 3) відмови у відкритті провадження у справі; 4) залишення заяви або скарги без розгляду (крім випадків, якщо такі заяви або скарги залишені без розгляду у зв'язку з повторним неприбуттям позивача або за його клопотанням); 5) закриття провадження у справі [3, ст.7]. Повернення судового збору здійснюється відповідно до Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2011 № 845. Зазначеною постановою визначено механізм виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ, прийнятих судами, а також іншими державними органами, які відповідно до закону мають право приймати такі рішення [4].

Враховуючи вищенаведене, можна прийти до висновку, що інститут судових витрат в українському праві безпосередньо впливає на можливість реалізації відповідними особами права на звернення до господарського суду й отримання судового захисту й може, певним чином, розглядатися як встановлене законодавством обмеження доступності правосуддя. Разом з

тим, даний інститут виступає своєрідним бар'єром, що утримує особу від необгрунтованого звернення до суду.

Не дивлячись на відчутний прогрес у сфері регулювання суспільних відносин, об'єктом яких є судові витрати та їх розподіл, та достатньо детальну врегулювання положень у цій сфері, треба зауважити, що в даній сфері є ще низка проблем, що потребують подальшого законодавчого вирішення. Серед таких проблем в господарському процесуальному праві можна назвати проблему не включення до судових витрат оплати послуг юристів, що не мають статусу адвокатів. Адже, ще з радянських часів адвокати спеціалізувалися на цивільних і кримінальних справах, але не зналися на господарському праві і процесі, якими, як правило, займалися юрисконсульти відповідних підприємств. В сучасних умовах в Україні більшість юридичних фірм, що спеціалізуються в сфері господарського і господарського процесуального права, не відносяться до адвокатських об'єднань, а юристи, що там працюють, не є адвокатами. Між тим саме ці фірми можуть надати суб'єктам господарювання найбільш кваліфіковану допомогу в зазначеній сфері. На нашу думку, є несправедливим, що витрати, які суб'єкти господарювання несуть у зв'язку з оплатою послуг юристів, що не є адвокатами, не можуть бути включені до судових витрат, а тому пропонуємо внести зміни до частини першої статті 44 Господарського процесуального кодексу України, виклавши її в наступній редакції: «Судові витрати складаються з судового збору, сум, що підлягають сплаті за проведення судової експертизи, призначеної господарським судом, витрат, пов'язаних з оглядом та дослідженням речових доказів у місці їх знаходження, оплати послуг перекладача, суб'єктів господарювання, що надають юридичні послуги та інших витрат, пов'язаних з розглядом справи».

Список використаних джерел:

1. Господарський процесуальний кодекс України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>
2. Вишневецька В. О. Правове регулювання державних витрат. Автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 / В. О. Вишневецька; Нац. акад. держ. податк. служби України. - Ірпінь, 2005. - С.7.
3. Закон України «Про судовий збір». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1798-12> <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3674-17?nreg=3674-17&find=1&text=%EF%EE%E2%E5F0%ED%E5&x=3&y=4#w17>
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про порядок виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або бюджетних установ» від 03.08.2011 № 845. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/845-2011-%D0%BF>

Правовий режим майна в господарських товариствах

Васильєва Н.С., студент ННПП НАВС

Науковий керівник: кандидат юридичних наук, доцент *Геліч Ю.О.*

Серед організаційно-правових форм підприємництва визначне місце належить господарським товариствам, діяльність яких регулюється ст. 79 ГК. Відповідно до цього закону господарські товариства – це підприємства або інші суб'єкти господарювання, створені юридичними особами та/або громадянами шляхом об'єднання їх майна і участі в підприємницькій діяльності товариства з метою одержання прибутку. Всі господарські товариства наділяються правом